

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

KAMATI YA BUNGE YA BAJETI

**MAONI YA KAMATI KUHUSU UTEKELEZAJI WA BAJETI YA MFUKO
WA MAHAKAMA (FUNGU 40) KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23
PAMOJA NA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA
WA FEDHA 2023/24**

**OFISI YA BUNGE
DODOMA
25 APRILI, 2023**

YALIYOMO

1.0. UTANGULIZI.....	2
2.0. MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA BAJETI YA MFUKO WA MAHAKAMA KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23.....	3
3.0. MAFANIKIO NA CHANGAMOTO KATIKA UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA MFUKO WA MAHAKAMA KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23	6
4.0. MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA MFUKO WA MAHAKAMA KWA MWAKA WA FEDHA 2023/24.....	9
4.1. Makadirio ya Bajeti kwa Mwaka 2023/24.....	10
4.2. Maduhuli	11
5.0. MAONI NA MAPENDEKEZO YA KAMATI	11
5.1. Utekelezaji wa Mpango (2021/22 – 2025/26) wa ujenzi na ukarabati wa Mahakama katika ngazi mbalimbali	11
5.2. Watumishi na Vitendea kazi kwa Mfuko wa Mahakama	12
5.3. Fedha za Maendeleo za Ndani.....	12
5.4. Kuziwezesha Taasisi zinazofanya kazi pamoja na Mahakama.....	13
5.5. Mifumo ya TEHAMA.....	13
6.0. HITIMISHO	14

MAONI YA KAMATI KUHUSU UTEKELEZAJI WA BAJETI YA MFUKO WA MAHAKAMA (FUNGU 40) KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23 PAMOJA NA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/24

1.0. UTANGULIZI

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 118 (9) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Februari, 2023, naomba kuwasilisha Taarifa ya Kamati ya Bajeti, kuhusu utekelezaji wa Bajeti ya Mfuko wa Mahakama (Fungu 40) kwa Mwaka wa Fedha 2022/23 na Makadirio ya Mapato na Matumizi kwa Mwaka wa Fedha wa 2023/24.

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kifungu cha 9 (1)(c) cha Sheria ya Bajeti sura ya 439 pamoja na Kifungu cha 59 cha Sheria ya Uendeshaji wa Mahakama sura ya 11, Kamati ya Bunge ya Bajeti ilikutana na Waziri wa Fedha na Mipango, Waziri wa Katiba na Sheria, Naibu Waziri wa Katiba na Sheria pamoja na Mtendaji Mkuu wa Mahakama ili kujadili na kufanya mashauriano kuhusu utekelezaji wa Bajeti ya Mfuko wa Mahakama kwa Mwaka wa Fedha 2022/23

pamoja na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Mfuko wa Mahakama kwa Mwaka wa Fedha wa 2023/24.

2.0. MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA BAJETI YA MFUKO WA MAHAKAMA KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23

Mheshimiwa Spika, Katika mwaka wa fedha 2022/23 Mfuko wa Mahakama – **Fungu 40** uliidhinishiwa na Bunge jumla ya **Shilingi 160,275,825,000.00**. Kati ya fedha hizo **Shilingi 61,017,018,000.00** ni kwa ajili ya Mishahara ya Watumishi wa Mahakama, **Shilingi 2,391,425,000.00** ni kwa ajili ya Mishahara ya Watumishi wa Chuo cha Uongozi wa Mahakama Lushoto (IJA), **Shilingi 57,774,382,000.00** ni kwa ajili ya Matumizi Mengineyo (OC), na **Shilingi 39,093,000,000.00** ni kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo. Katika fedha za Maendeleo, **Shilingi 36,002,000,000.00** ni fedha za ndani na **Shilingi 3,091,000,000.00** ni fedha za nje.

Mheshimiwa Spika, hadi kufikia mwezi Februari, 2023, Mfuko wa Mahakama ulikuwa umepokea jumla ya **Shilingi 108,214,279,269.83** ambazo ni sawa na **asilimia 67.5** ya fedha zilizoidhinishwa na Bunge kwa mwaka wa fedha

2022/23 ikilinganishwa na **asilimia 63** katika kipindi kama hicho mwaka 2022. Kati ya fedha hizo zilizopokelewa, **Shilingi 39,468,829,566.64** ni kwa ajili ya Matumizi Mengineyo (OC), **Shilingi 40,083,483,314.12** kwa ajili ya Mishahara ya Mahakama, **Shilingi 1,568,646,130.70** kwa ajili ya Mishahara ya Watumishi wa Chuo cha Uongozi wa Mahakama Lushoto (IJA) na **Shilingi 27,093,320,258.37** ni fedha za maendeleo, ambapo kati ya fedha hizo **Shilingi 25,820,538,972.37** ni fedha za ndani na **Shilingi 1,272,781,286** ni fedha za nje. Mwenendo huu ni wa kuridhisha na Kamati inaipongeza Serikali kwa kutoa fedha kwa wakati na kama ilivyotarajiwa kwa mfuko huu

Mheshimiwa Spika, Mfuko wa Mahakama katika mwaka wa fedha 2022/23 ulipanga kukusanya maduhuli ya **Shilingi 12,571,199,000** ambapo hadi kufikia mwezi Februari, 2023 kiasi kilichokuwa kimekusanywa ni **Shilingi 5,953,664,792.47** ikiwa sawa na **asilimia 47.4** ya lengo la mwaka mzima.

Jedwali Na. 1. Mwenendo wa Bajeti wa Mfuko wa Mahakama kwa mwaka wa fedha 2022/23

Matumizi	Bajeti	Fedha zilizotolewa Hadi Februari	Asilimia ya Bajeti
Mishahara Mahakama	61,017,018,000.00	40,083,483,314.12	65.7
Mishahara (IJA)	2,391,425,000.00	1,568,646,130.70	65.6
Matumizi Mengineyo	57,774,382,000.00	39,468,829,566.64	68.3
Maendeleo Fedha za Ndani	36,002,000,000.00	25,820,538,972.37	71.7
Maendeleo Fedha za Nje	3,091,000,000.00.	1,272,781,286	41.2
Jumla Kuu	160,275,825,000.00	96,599,464,820.52	67.5

Chanzo: Mfuko wa Mahakama

3.0. MAFANIKIO NA CHANGAMOTO KATIKA UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU YA MFUKO WA MAHAKAMA KWA MWAKA WA FEDHA 2022/23

Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha 2022/23, Mfuko wa Mahakama umefanikiwa katika kutekeleza masuala yafuatayo:

3.1. Mafanikio

- a) Kuharakisha utatuzi wa mashauri ya kawaida na mkakati wa kumaliza mashauri ya muda mrefu ambapo katika kipindi cha Julai – Disemba, 2022 Mfuko wa Mahakama imeweza kufanya utatuzi wa mashauri 134,989 kati ya mashauri 185,291 sawa na **asilimia 72** ya mashauri yaliyofunguliwa katika kipindi hicho;
- b) Uanzishwaji wa Mahakama zinazotembea (Mobile Courts) katika Mikoa ya Dar es Salaam na Mwanza pamoja na mipango ya kuendeleza katika Mkoa wa Arusha;
- c) Kuboresha mifumo ya teknolojia ya habari na mawasiliano (TEHAMA) kama nyenzo muhimu ya kuboresha utoaji wa huduma ambapo Mfuko wa

Mahakama imeweza kukamilisha maandalizi ya mfumo wa kurekodi na kutafsiri mwenendo wa mashauri (transcription and translation software), kukamilisha ujenzi wa Mfumo mpya wa usimamizi wa mashauri pamoja na kufanya maboresho ya mifumo ya e-Wakili, e-library, e-project management, e-court broker , process server na Judicial portal; na

d) Kuendelea kutekeleza mpango wa ujenzi na ukarabati wa majengo ya mahakama katika ngazi mbalimbali nchini ambapo Mfuko wa Mahakama hadi kufikia mwezi Desemba, 2022 imeweza kukamilisha Ujenzi wa Mahakama 20 za Wilaya za Gairo, Mvomero, Kilombero, Songwe, Mkinga, Kakonko, Buhigwe, Uvinza, Butiama, Rorya, Itilima, Busega, Mbogwe, Nyang'wale, Kyerwa, Misenyi, Tanganyika, Kaliua, Manyoni, Sikonge na Mahakama ya Mwanzo Kimbe (Kilindi) pamoja na kuendelea kutekeleza ujenzi na ukarabati wa Mahakama mbalimbali pamoja na ujenzi wa Jengo la Makao Makuu, nyumba za Majaji na wafanyakazi.

3.2. Changamoto

Mheshimiwa Spika, pamoja na mafanikio yaliyopatikana katika utekelezaji wa majukumu yake kwa mwaka 2022/23, Mfuko wa Mahakama unaendelea kukabiliwa na changamoto zifuatazo: -

- i. Uhaba wa watumishi wa kada mbalimbali;
- ii. Mahitaji ya bajeti yasiyoendana na maboresho;
- iii. Uhaba na uchakavu wa magari na hivyo kusababisha gharama kubwa za matengenezo; na
- iv. Uchakavu wa Majengo ya Mahakama hasa za Mwanzo.

Mheshimiwa Spika, Kamati inaishauri Serikali, kuona haja ya kuiongezea Mfuko wa Mahakama fedha kila mwaka ili hatimaye kukidhi mahitaji ya uendashaji wa Mahakama ambayo ndio chombo cha kutolea haki Kikatiba.

4.0. MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA MFUKO WA MAHAKAMA KWA MWAKA WA FEDHA 2023/24.

Mheshimiwa Spika, Katika mwaka wa Fedha 2023/24, Mfuko wa Mahakama umepanga kutekeleza majukumu yake ya kikatiba na malengo ya mpango mkakati na ya kitaifa. Aidha, maeneo ambayo yamepewa kipaumbele ni yafuatayo:

-

- a) Kuharakisha utatuzi wa mashauri ya kawaida na mkakati wa kumaliza mashauri ya muda mrefu (Backlog);
- b) Kuboresha mifumo ya teknolojia ya habari na mawasiliano (TEHAMA) kama nyenzo muhimu ya kuboresha utoaji huduma;
- c) Kuimarisha uwezo katika ukaguzi na usimamizi wa shughuli za Mahakama;
- d) Kuimarisha maendeleo ya rasilimali watu, ikiwa ni pamoja na mafunzo, na nidhamu ya watumishi; na
- e) Kuongeza ushirikiano na wadau wa haki jinai ili kuharakisha huduma ya utoaji haki.

4.1. Makadirio ya Bajeti kwa Mwaka 2023/24

Mheshimiwa Spika, Katika mwaka wa fedha 2023/24 Mfuko wa Mahakama ulipewa ukomo wa jumla ya **Shilingi 217,978,755,000**. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 61,234,024,000.00** ni kwa ajili ya Mishahara ya Watumishi wa Mahakama, **Shilingi 2,345,228,000.00** ni kwa ajili ya Mishahara ya Watumishi wa Chuo cha Uongozi wa Mahakama Lushoto (IJA), **Shilingi 69,620,476,000.00** ni kwa ajili ya Matumizi Mengineyo (OC) na **Shilingi 84,779,027,000.00** ni kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo, ambapo kati ya fedha hizo **Shilingi 31,002,000,000.00** ni fedha za ndani na **Shilingi 53,777,000,000.00** ni fedha za nje. Bajeti ya fungu hili imeongezeka kwa **shilingi 57,702,930,000** sawa na **asilimia 36.0** ukilinganisha na mwaka wa fedha 2022/23. Ongezeko hili limetokana na kuongezeka kwa fedha za maendeleo kutoka nje ambazo ni mkopo. Aidha, Kamati ilihakikishiwa juu ya uhakika wa upatikanaji wa mkopo huu na hivyo kutokuathiri utekelezaji wa miradi iliyo chini yake.

4.2. Maduhuli

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa mapato katika mwaka wa fedha 2023/24 Mahakama imepanga kukusanya maduhuli ya kiasi cha **Shilingi 12,571,199,000.00**.

5.0. MAONI NA MAPENDEKEZO YA KAMATI

5.1. Utekelezaji wa Mpango (2021/22 – 2025/26) wa ujenzi na ukarabati wa Mahakama katika ngazi mbalimbali

Mheshimiwa Spika, moja ya changamoto inayoendelea kukabili Mfuko wa Mahakama ni pamoja na uhaba na uchakavu wa majengo ya Mahakama katika ngazi mbalimbali. Aidha, Mfuko wa Mahakama unakabiliwa na ukosefu wa nyumba za Majaji, licha ya Serikali katika mwaka wa fedha 2022/23 kutoa **Shilingi bilioni 16** kwa ajili ya ujenzi wa majengo ya Mahakama katika ngazi mbalimbali, Mfuko wa Mahakama bado unakumbwa na changamoto hii. Hivyo, Kamati inaendelea kuishauri Serikali kuhakikisha inatenga fedha za maendeleo za kutosha kila mwaka ili Mfuko

wa Mahakama uweze kujenga Mahakama za mwanzo, Mahakama za Wilaya, Mahakama Kuu pamoja na Nyumba za Majaji na Mahakimu ili kusogeza huduma hii muhimu kwa wananchi.

5.2. Watumishi na Vitendea kazi kwa Mfuko wa Mahakama

Mheshimiwa Spika, ili kuongeza tija na ufanisi kwa Mfuko wa Mahakama ni dhahiri kwamba suala la watumishi wa kutosha na vitendea kazi kama vile magari ni muhimu. Uchambuzi wa Kamati ulibaini kwamba Mfuko wa Mahakama ina upungufu wa watumishi 4,528, pamoja na uhaba na uchakavu wa magari. Hivyo, Kamati inashauri Serikali kuangalia uwezekano wa kuongeza watumishi na vitendea kazi katika mahakama zote nchini ili Mahakama itoe haki na kwa wakati.

5.3. Fedha za Maendeleo za Ndani

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa Kamati umebaini kwamba utolewaji wa fedha za Maendeleo ya ndani umekuwa wa kusuasua. Katika mwaka wa fedha 2023/24 fedha za maendeleo ya ndani zimepungua kwa kiasi cha **Shilingi bilioni 5**. Aidha, bado Mfuko wa

Mahakama inatumia kiasi kikubwa cha fedha katika kukodi nyumba za Majaji pamoja na kumbi za mikutano. Hivyo Kamati inaishauri Serikali kuongeza fedha za maendeleo za ndani kwa Fungu 40 ili kuongeza ufanisi na tija ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo kuliko kutegemea fedha za nje ambazo upatikanaji wake sio wa uhakika.

5.4. Kuziwezesha Taasisi zinazofanya kazi pamoja na Mahakama

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kwa kuendelea kuboresha miundombinu ya Ofisi ya Mahakama. Aidha, Mahakama katika kutekeleza majukumu yake hushirikiana na Taasisi kama vile Jeshi la Polisi Tanzania, Ofisi ya Mwendesha Mashtaka na Jeshi la Magereza. Kwa msingi huo ni vyema Taasisi hizi pia zikawezeshwa ili ziweze kufanya kazi kwa ufanisi na kuwa na tija.

5.5. Mifumo ya TEHAMA

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kwa kuhakikisha inafanya maboresho makubwa ya matumizi

ya mifumo ya TEHAMA katika Mfuko wa Mahakama, mifumo hii imepunguza gharama na kuokoa fedha za Serikali. Hivyo, Kamati inaishauri Serikali kuhakikisha kwamba mifumo ya TEHAMA inayotumiwa na Mfuko wa Mahakama inamilikiwa na kuendeshwa na Serikali kwa asilimia 100. Mfano mfumo wa kutafasiri unatumikiwa na Mahakama lakini Programu yake ni mali ya mtu binafsi. Hali hii inaweza kuhatarisha usalama wa mfumo.

6.0. HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, naomba nihitimishe kwa kukushukuru wewe Mheshimiwa Spika na Mheshimiwa Naibu Spika kwa kuongoza vyema Bunge letu. Kamati inawashukuru Mheshimiwa Dkt Damasi Ndumbaro Waziri wa Katiba na Sheria, Mheshimiwa Dkt. Mwigulu Nchemba Waziri wa Fedha na Mipango, Mheshimiwa Pauline Gekul Naibu Waziri wa Katiba na Sheria pamoja na Mheshimiwa Hamad Hassan Chande Naibu Waziri wa Fedha na Mipango kwa ushirikiano wao katika kipindi chote cha mashauriano na Kamati wakati wa kujadili Bajeti ya Fungu 40. Aidha, Kamati inamshukuru

pia Dkt. Natu E Maamry Mwamba Katibu Mkuu Wizara ya Fedha na Mipango, Prof. Elisante Ole Gabriel Mtendaji Mkuu wa Mahakama pamoja na wataalam wote wa Mfuko wa Mahakama na Wizara ya Fedha na Mipango kwa kushirikiana na Kamati wakati wa majadiliano ya Bajeti ya Mfuko huu.

Mheshimiwa Spika, napenda kumpongeza Mwenyekiti wa Kamati ya Bunge ya Bajeti Mheshimiwa Daniel Baran Sillo (Mb) kwa kuchaguliwa kwake kuwa Mwenyekiti wa Bunge. Vilevile, napenda kuwashukuru Wajumbe wote wa Kamati kwa umakini na weledi wao katika kujadili na kutoa maoni na mapendekezo yao kuhusu Bajeti ya Fungu 40 – Mfuko wa Mahakama. Naomba kuwatambua Wajumbe hao kama ifuatavyo;

1. Mhe. Daniel Baran Sillo, Mb	Mwenyekiti
2. Mhe. Omari Mohamed Kigua, Mb	M/Mwenyekiti
3. Mhe. Shamsi Vuai Nahodha, Mb	Mjumbe
4. Mhe. Mariam Madalu Nyoka, Mb	Mjumbe
5. Mhe. Oran Manase Njeza, Mb	Mjumbe
6. Mhe. Josephat Sinkamba Kandege, Mb	Mjumbe
7. Mhe. Leah Jeremiah Komanya, Mb	Mjumbe
8. Mhe. Bahati Kenneth Ndingo, Mb	Mjumbe

9.	Mhe. Shally Josepha Raymond, Mb	Mjumbe
10.	Mhe. Subira Khamis Mgalu, Mb	Mjumbe
11.	Mhe. Stella Ikupa, Mb	Mjumbe
12.	Mhe. Jonas William Mbunda, Mb	Mjumbe
13.	Mhe. Joseph Zacharious Kamonga, Mb	Mjumbe
14.	Mhe. Juma Hamad Omar, Mb	Mjumbe
15.	Mhe. Kwagilwa Reuben Nhamanilo, Mb	Mjumbe
16.	Mhe. Rashid Abdallah Rashid, Mb	Mjumbe
17.	Mhe. Zainab Athumani Katimba, Mb	Mjumbe
18.	Mhe. Bahati Khamis Kombo, Mb	Mjumbe
19.	Mhe. Vedastus Manyinyi Mathayo, Mb	Mjumbe
20.	Mhe. Dkt. Charles Kimei, Mb	Mjumbe
21.	Mhe. Omari Ali Omari, Mb	Mjumbe
22.	Mhe. Zaytun Seif Swai, Mb	Mjumbe

Mheshimiwa Spika, napenda kuchukua fursa hii pia kumshukuru Katibu wa Bunge Bi. Nenelewa Mwihambi, *ndc* kwa kuiwezesha Kamati kutekeleza majukumu yake ipasavyo, pamoja na Sekretarieti ya Kamati ya Bajeti ikiongozwa na Mkurugenzi wa Idara ya Bajeti Ndg. Michael Kadebe, Mkurugenzi Msaidizi Ndg. Emmanuel Rhobi na Makatibu wa Kamati kwa kuipatia ushauri wa kitaalamu Kamati hadi kukamilika kwa Taarifa hii.

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo hayo naliomba Bunge lako Tukufu sasa lijadili na kuidhinisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Mfuko wa Mahakama – Fungu 40, kwa Mwaka wa Fedha 2023/24 jumla ya **sh. 217,978,755,000** kama yalivyowasilishwa na Waziri wa Katiba na Sheria.

Mheshimiwa Spika, naunga mkono hoja na naomba kuwasilisha.

Daniel Baran Sillo (Mb)

MWENYEKITI

KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA BAJETI

25 Aprili, 2023